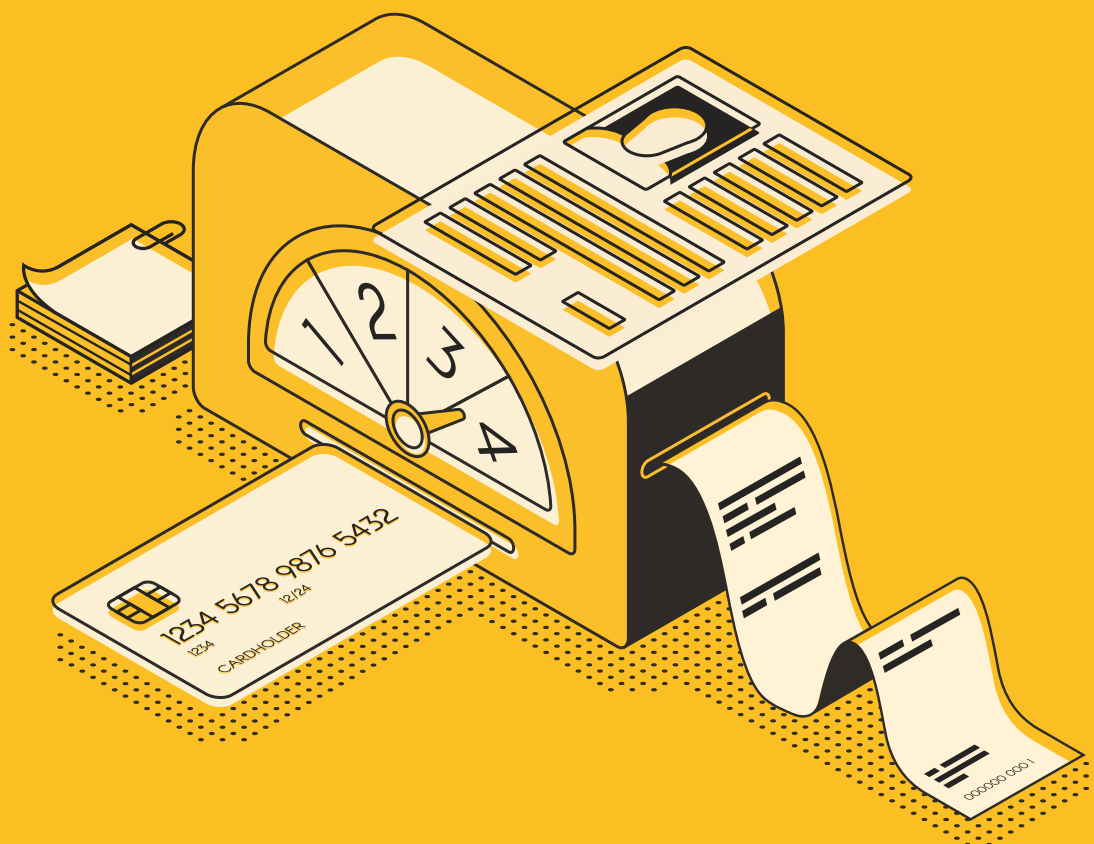

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

ДАЙДЖЕСТ

КРЕДИТНІ СПОРИ

Комітет НААУ з питань цивільного права та процесу

2026

1. Кредитор має довести цілісність та незмінюваність кредитного електронного договору після його укладення

Вказане стає питанням доказування цілісності і незмінюваності електронного документа, в якому міститься відповідний електронний договір, тобто переходить у площину процесуального права. Тому, якщо сторона, яка посилається як на підставу своїх вимог або заперечень на певний електронний договір або окремі його положення, не може довести цілісність і незмінюваність цих положень після укладення відповідного договору, в той час, як інша сторона заперечує факт цілісності і незмінюваності, то відповідні положення договору не можуть бути застосовані, тобто, фактично, є нікчемними.

Якщо учасник справи ставить під сумнів відповідність поданої кредитором копії електронного доказу його оригіналу, суд повинен вирішити питання про дослідження оригіналу такого електронного доказу. Побудова висновків про укладення кредитного договору лише на копіях електронних доказів, достовірність яких заперечується відповідачем, без дослідження їх оригіналів не відповідає вимогам процесуального закону.

Розміщення тексту електронного договору за посиланням на вебсайті у PDF-форматі саме по собі не підтверджує його цілісності та незмінюваності, оскільки власник вебресурсу технічно може змінити документ в односторонньому порядку. Суд повинен з'ясувати, яким саме чином договір був переданий позичальнику та чи існувала після його укладення технічна можливість зміни його змісту.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 04.02.2026 року по справі №758/14925/23

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/133947146>

2. Доказами, які підтверджують наявність заборгованості та її розмір є первинні документи

Доказами, які підтверджують наявність заборгованості та її розмір є первинні документи, оформлені відповідно до статті 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність». Згідно з указаними положенням закону підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи. Для контролю та впорядкування оброблення даних на підставі первинних документів можуть складатися зведені облікові документи. Первинні та зведені облікові документи можуть бути складені у паперовій або в електронній формі.

Виписки за картковими рахунками (по кредитному договору) можуть бути належними доказами щодо заборгованості по тілу кредиту за кредитним договором, та є первинним документом.

Розрахунок заборгованості не є первинним документом, який підтверджує укладення договору на умовах, які вказані банком у позовній заяві.

Постанова Верховного Суду у складі постійної колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду від 17.12.2020 року по справі №278/2177/15-ц

(<https://reyestr.court.gov.ua/Review/93630925>)

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 31.05.2022 року по справі №194/329/15-ц

(<https://reyestr.court.gov.ua/Review/104604181>)

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 14.06.2018 року по справі №№364/737/17

(<https://reyestr.court.gov.ua/Review/74777308>)

3. Особливості нарахування процентів, штрафів і пені за кредитними зобов'язаннями військовослужбовців та інших осіб, визначених пунктом 15 статті 14 Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»

3.1. Військовослужбовцям не нараховуються штрафи, пеня та відсотки за користування кредитом.

Відповідно до пункту 15 статті 14 Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" військовослужбовцям з початку і до закінчення особливого періоду, а резервістам та військовозобов'язаним - з моменту призову під час мобілізації і до закінчення особливого періоду штрафні санкції, пеня за невиконання зобов'язань перед підприємствами, установами і організаціями усіх форм власності, у тому числі банками та фізичними особами, а також проценти за користування кредитом не нараховуються.

Встановивши, що ОСОБА_1 у період з жовтня 2014 року по квітень 2015 року перебував у службовому відрядженні у складі сил та засобів, залучених до проведення антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей, з метою виконання службових завдань, суди дійшли обґрунтованого висновку про те, що на нього поширюються пільги передбачені пунктом 15 статті 14 Закону України від 20 грудня 1991 року №2011-XII «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей».

Оскільки ОСОБА_1 перебуває на військовій службі у Збройних Силах України з 1987 року, то на нього поширюються пільги (не нараховуються проценти за користування кредитом), передбачені пунктом 15 статті 14 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», з початку запровадження особливого періоду, тобто з 17 березня 2014 року.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 21.02.2018 року по справі №306/1157/15-ц

(<https://reyestr.court.gov.ua/Review/72489702>)

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 25.09.2019 року по справі №521/9626/15-ц

(<https://reyestr.court.gov.ua/Review/84582993>)

3.2. Положення пункту 15 статті 14 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» в частині припинення нарахування процентів мають зворотну дію в часі.

В Прикінцевих положеннях Закону №1275-VII є пряма вказівка про надання зазначеній нормі дії в часі у межах конкретно визначеного періоду, а саме: військовослужбовцям з початку і до закінчення особливого періоду, а резервістам та військовозобов'язаним з моменту призову під час мобілізації і до закінчення особливого періоду, на час проходження військової служби.

Таким чином, положеннями пункту 15 статті 14 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» було пом'якшено тягар грошової відповідальності, який покладался на військовослужбовців позичальників за договорами кредиту, а Закон №1275-VII містить чітку вказівку про надання певним нормам зворотної дії в часі.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 04.04.2018 року по справі №761/31570/15-ц

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/73657548>

3.3. Суди самостійно здійснюють перерахунок кредитної заборгованості з огляду на поширення пільг військовослужбовця на позичальника.

За наявності первісного позову банку про стягнення боргу за кредитним договором суди повинні були самостійно здійснити перерахунок кредитної заборгованості з огляду на поширення на позичальника пільг, передбачених пунктом 15 статті 14 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (зменшити визначений банком обсяг заборгованості за тілом кредиту на суми зарахованих платежів на погашення штрафних санкцій, пені та процентів за користування кредитом).

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду від 18.01.2023 року у справі №642/548/21

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/108515952>

4. Підстави нікчемності положення кредитного договору щодо обов'язку позичальника щомісячно сплачувати плату (комісію) за обслуговування кредиту, яка законом має надаватися безоплатно, або комісія, щодо якої кредитор не конкретизував реальний зміст відповідної додаткової/супутньої послуги

Якщо в кредитному договорі банк не зазначив та не надав доказів наявності, переліку додаткових та супутніх банківських послуг кредитодавця та/або кредитного посередника, які пов'язані з отриманням, обслуговуванням і поверненням кредиту, які надаються позичальнику та за які банком встановлена щомісячна комісія за обслуговування кредиту (розрахунково-касове обслуговування), то положення кредитного договору щодо обов'язку позичальника щомісячно сплачувати плату за обслуговування кредиту (розрахунково-касове обслуговування) є нікчемними відповідно до частин першої та другої статті 11, частини п'ятої статті 12 Закону України «Про споживче кредитування».

Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 06.11.2023 року у справі №204/224/21

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/114848835>

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 14.05.2024 року у справі №750/11580/21

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/127358189>

Постанова Верховного Суду у складі суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду від 22.06.2026 року у справі №947/21999/24

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/137797825>

5. Регулятивні проценти за ст. 1048 ЦК і відповідальність за ст. 625 ЦК не можуть нараховуватися одночасно за один і той самий період

Оскільки поведінка боржника не може бути одночасно правомірною та неправомірною, то регулятивна норма ч. 1 ст. 1048 ЦК України і охоронна норма ч. 2 ст. 625 цього Кодексу не можуть застосовуватись одночасно. Тому за період до прострочення боржника підлягають стягненню проценти від суми позики (кредиту) відповідно до умов договору та ч. 1 ст. 1048 ЦК України як плата за надану позику (кредит), а за період після такого прострочення підлягають стягненню річні проценти відповідно до ч. 2 ст. 625 ЦК України як грошова сума, яку боржник повинен передати кредиторіві у разі порушення боржником зобов'язання, тобто як міра відповідальності за порушення грошового зобов'язання.

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 04.02.2020 року по справі №912/1120/16

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/89083008>

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 02.12.2020 року по справі №2-685/10

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/93336316>

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 03.10.2022 року по справі №520/12076/15

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106660054>

6. У кредитора після спливу строку кредитування відсутнє право нарахувати відсотки за користування кредитом

Очікування кредитодавця, що позичальник повинен сплачувати проценти за «користування кредитом» поза межами строку, на який надається такий кредит (тобто поза межами існування для позичальника можливості правомірно не сплачувати кредитору борг), виходять за межі взаємних прав та обов'язків сторін, що виникають на підставі кредитного договору, а отже, такі очікування не можуть вважатись легітимними.

Зазначене благо виникає у позичальника саме внаслідок укладення кредитного договору. Невиконання зобов'язання з повернення кредиту не може бути підставою для отримання позичальником можливості правомірно не сплачувати кредитору борг протягом певного часу, а отже - і для виникнення зобов'язання зі сплати процентів відповідно до статті 1048 ЦК України.

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 05.04.2023 року по справі №910/4518/16

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/110279633>

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду від 24.05.2023 року по справі №408/8199/16-ц

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/111220877>

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду від 13.10.2025 року по справі №644/6168/19

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/131319875>

7. Неможливість нарахування пені після спливу строку виконання грошового зобов'язання за договором позики

У кредитодавця/позикодавця відсутні правові підстави нараховувати передбачені договором проценти та пеню після закінчення строку його дії, чи у разі пред'явлення до позичальника вимоги згідно з частиною другою статті 1050 ЦК України. Сторони кредитного договору можуть встановити проценти за неправомірне користування грошовими коштами, іншими словами у випадку неповернення грошових коштів, у визначений кредитним договором строк, та такі проценти можуть нараховуватись й після спливу визначеного кредитним договором строку згідно статті 625 ЦК України.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду від 05.03.2025 року у справі №463/3981/22

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/125948053>

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 01.04.2026 року у справі №761/18405/23

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/135655237>

8. Споживач звільняється від відповідальності за прострочення виконання зобов'язання у період карантину

У пункті 6 розділ IV Прикінцеві та перехідні положення Закону України «Про споживче кредитування» в редакції Закону №591-IX від 13 травня 2020 року, чинній на момент виникнення спірних правовідносин, передбачено, що у разі прострочення споживачем у період з 01 березня 2020 року по останній календарний день місяця (включно), в якому завершується дія карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), виконання зобов'язань за договором про споживчий кредит (в тому числі, але не виключно, прострочення споживачем у період з 01 березня 2020 року по останній календарний день місяця (включно), в якому завершується дія карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), виконання зобов'язань зі сплати платежів) споживач звільняється від відповідальності перед кредитором за таке прострочення.

Тлумачення наведеної норми щодо звільнення споживача від відповідальності перед кредитором за прострочення виконання зобов'язань за договором про споживчий кредит свідчить, що вона поширюється на будь-які платежі, сплата яких передбачена за прострочення такого виконання (невиконання, часткове виконання). Тому споживач в разі допущення такого прострочення звільняється від обов'язків сплачувати кредитором і платежів, сплата яких передбачена частиною другою статті 625 ЦК України.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 03.06.2026 року по справі №757/8409/22-ц

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/137850461>

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 15.06.2026 року по справі №465/1735/23

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/137375368>

9. Безпідставність нарахування інфляційних втрат і 3% річних за статтею 625 ЦК України на період дії воєнного стану в Україні

Законом України від 15 березня 2022 року №2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» (далі - Закон №2120-IX) розділ «Прикінцеві та перехідні положення» ЦК України доповнено пунктом 18, згідно з яким у період дії в Україні воєнного, надзвичайного стану та у тридцятиденний строк після його припинення або скасування у разі прострочення позичальником виконання грошового зобов'язання за договором, відповідно до якого позичальнику було надано кредит (позику) банком або іншим кредитором (позикодавцем), позичальник звільняється від відповідальності, визначеної статтею 625 цього Кодексу, а також від обов'язку сплати на користь кредитодавця (позикодавця) неустойки (штрафу, пені) за таке прострочення. Установити, що неустойка (штраф, пеня) та інші платежі, сплата яких передбачена відповідними договорами, нараховані включно з 24 лютого 2022 року за прострочення виконання (невиконання, часткове виконання) за такими договорами, підлягають списанню кредитором (позикодавцем). Закон №2102-IX набрав чинності 17 березня 2022 року.

Сплив позовної давності є підставою для відмови в позові та застосовується тільки до обґрунтованих позовних вимог, тому, з огляду на безпідставність нарахування інфляційних втраті 3 % річних за статтею 625 ЦК України на період дії воєнного стану в Україні, 24 лютого 2022 року є кінцевим строком нарахування відповідних сум.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду від 19.05.2026 року по справі №756/4835/23

(<https://reyestr.court.gov.ua/Review/136697363>)

10. Частина 2 статті 625 ЦК України поширюється лише на випадки прострочення грошового зобов'язання, визначеного у гривнях

Індексації внаслідок знецінення підлягає лише грошова одиниця України - гривня, а іноземна валюта, яка була предметом договору, індексації не підлягає. Норми частини другої статті 625 ЦК України щодо сплати боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції поширюються лише на випадки прострочення грошового зобов'язання, визначеного у гривнях.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 05.06.2019 року по справі №367/5899/15-ц (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/82499338>)

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 04.06.2020 року по справі №369/5393/15

(<https://reyestr.court.gov.ua/Review/90168812>)

11. Витяги з Умов та Тарифів банку не є частиною кредитного договору без підтвердження їх узгодження з позичальником

За таких обставин та без наданих підтверджень про конкретні запропоновані відповідачу Умови та правила банківських послуг, відсутність у анкеті-заяві домовленості сторін про сплату відсотків за користування кредитними коштами, пені та штрафів за несвоєчасне погашення кредиту, надані банком Витяг з Тарифів та Витяг з Умов не можуть розцінюватися як стандартна (типова) форма, що встановлена до укладеного із відповідачем кредитного договору, оскільки достовірно не підтверджують вказаних обставин.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду від 13.01.2025 року по справі №336/6542/21

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/124409211>

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 22.11.2023 року по справі №619/1384/21

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/115308570>

12. Право вимоги за кредитним договором не може бути відступлене фізичній особі, яка не має статусу банку або іншої фінансової установи

Для кредитного договору характерним є спеціальний суб'єкт на стороні кредитора – банк або інша фінансова установа. Тому відступлення права вимоги за кредитним договором на користь звичайної фізичної особи суперечить частині третій статті 512 та статті 1054 ЦК України. Якщо до фізичної особи не могло перейти право вимоги за основним кредитним договором, до неї не може перейти й право вимоги за іпотекою, яка забезпечує цей кредит.

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 08.11.2023 року у справі №206/4841/20

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/115598838>

13. Суд при стягненні кредитної заборгованості зобов'язаний перевірити не лише арифметику розрахунку банку, але й правові підстави кожної складової боргу

Вирішуючи вимоги кредитора, суд має встановити, чи мало місце порушення графіка платежів, з якого моменту воно виникло, чи існували передбачені договором і законом підстави для застосування підвищеної або подвійної процентної ставки та чи правильно визначено її період.

Якщо у справі наявний висновок судово-економічної експертизи щодо розміру кредитної заборгованості, суд не вправі просто його проігнорувати. У разі незгоди з висновком експерта суд повинен мотивувати його відхилення та навести власний розрахунок.

Постанова Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 20.11.2024 у справі №520/820/17

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/123281838>

Ми дуже цінуємо ваш час, тому хочемо поінформувати про телеграм канал НААУ, на якому лише актуальні новини та заплановані заходи — <https://t.me/InfoUNBA>

Також у вас є можливість першими дізнаватися про всі акредитовані навчальні заходи, цікаві статті колег та огляд правових позицій ВС за допомогою телеграм каналу Вищої школи адвокатури НААУ — <https://t.me/hsaorgua>